

(इंग्रजीत टंकलिखित न्यायनिर्णयाचे मराठीत भाषांतर)

यू. पी. राज्य

वि.

बांके सिंग आणि इतर

जानेवरी २५, १९९६

[के रामास्वामी आणि जी. बी. पटनायक, जे. जे.]

यू. पी. जमीन धारणा कायदा, १९६० वर कमाल मर्यादा लागू करणे.

स. ५ - अतिरिक्त जमीन जाहीरनामा, इच्छापत्र च्या अंमलबजावणीची घोषणा - विल
केलेली जमीन वगळणे - धारण केलेली जमीन, विहित तारखेनंतर कार्यान्वित केली गेली असेल,
अतिरिक्त जमीन निश्चित करण्याच्या हेतूने ती वगळता येणार नाही.

दिवाणी अपील अधिकार क्षेत्र : १९९६ चे

दिवाणी अपील क्रमांक २९३६.

अलाहाबाद उच्च न्यायालयाच्या दिनांक २१.९.८८ च्या १९८५ च्या डब्ल्यू. पी. क्र. १७३१
मधील निकाल व आदेशावरून.

याचिकाकर्त्यातर्फे अशोक के. श्रीवास्तव.

मुकुल मुदगल प्रतिवाद्यांसाठी.

न्यायालयाचा खालील आदेश देण्यात आला :

अनुमती दिली.

अलाहाबाद उच्च न्यायालय, लखनौ खंडपीठाने १९८४ च्या रिट याचिका क्रमांक १७३१ मध्ये २१ सप्टेंबर १९८८ रोजी दिलेल्या आदेशावरून ही विशेष अनुमती याचिका निर्माण झाली आहे.

जरी प्रतिवादींना यापूर्वी सेवा दिली गेली होती आणि श्री. मुकुल मुदगल ज्यांनी दखल घेतली होती यांनी १ सप्टेंबर १९९५ रोजी आपण हजर राहू शकलो नाही, असे सांगून प्रतिज्ञापत्रातून माघार घेण्याची परवानगी द्यावी, असे नमूद केले होते. तसेच त्यांनी आपला वकालतनामाही दाखल केलेला नाही. या परिस्थितीत, प्रतिवादींचे प्रतिनिधित्व केले जात नसल्यामुळे, अपीलकर्त्यांच्या विव्दान वकिलांना आवश्यक साहित्य सादर करण्याचे निर्देश देण्यात आले ज्याच्या आधारे प्रतिवादी बांके सिंग जमिनीचे मालक बनले. विव्दान वकिलाने आता नोंदी सादर केल्या आहेत.

या प्रकरणात एकच प्रश्न आहे की सक्षम प्राधिकरणाने जाहीर केलेल्या अतिरिक्त जमिनीत प्रतिवादींना १/४ व हिस्सा मिळेल का ? ८ सप्टेंबर १९८२ रोजी कृष्णपाल सिंह यांनी आक्षेप नोंदवून श्रीमती गाजराजी यांनी केलेल्या इच्छापत्राच्या आधारे नवादा गावातील खाता क्रमांक ३४०, ३४१ व खाता क्रमांक ३३ आणि जामला जोत गावातील खाता क्रमांक ७७ च्या जमिनीवर दावा केला. त्या आधारे ही जमीन अतिरिक्त जमिनीतून वगळणे आवश्यक आहे. प्राथमिक अधिकाऱ्याने ३० जुलै १९८३ च्या कार्यवाहीद्वारे हा दावा नाकारला होता आणि अपीलावर जिल्हा न्यायाधीशांनी ९ नोव्हेंबर १९८३ च्या आदेशाद्वारे अपील मंजूर केले व २ सप्टेंबर १९७८ च्या इच्छापत्राच्या आधारे गजराजी यांच्या मालकीच्या जमिनीचा १/४ व हिस्सा वगळला. त्यावर प्रश्नचिह्न उपस्थित केले असता उच्च न्यायालयाने रिट याचिका क्रमांक १७३१/८४ फेटाळून लावली. त्यामुळे विशेष अनुमतीद्वारे हे अपील दाखल.

उत्तर प्रदेश जमीन धारणेवर कमाल मर्यादा लागू करणे, १९६० (१९६१ चा उत्तरप्रदेश कायदा क्र. १) (थोडक्यात 'कायदा') च्या कलम ५ मध्ये जमीन धारणेवर कमाल मर्यादा घालण्यात आली आहे. अनुच्छेदात नमूद केलेली काही सूट अतिरिक्त जमिनीतून वगळली जाते. कलम ५ मध्ये असे म्हटले आहे की, उत्तर प्रदेश जमीन धारणेवरील कमाल मर्यादा (सुधारणा) कायदा, १९७२ लागू झाल्यापासून कोणत्याही मुदतधारकाला संपूर्ण उत्तर प्रदेशात एकूण जमीन धारण करण्याचा अधिकार राहणार नाही.

उपकलम (६) मध्ये मुदतधारकास लागू असलेल्या कमाल क्षेत्राचे निर्धारण करण्यात आले आहे. त्यात अशी तरतूद आहे की जानेवारी १९७१ तारखेनंतर केलेल्या जमिनीचे कोणतेही हस्तांतरण, जे हस्तांतरणासाठी, या अधिनियमांतर्गत अतिरिक्त जमीन म्हणून घोषित केले गेले असते, त्याकडे दुर्लक्ष केले जाईल आणि विचारात घेतले जाणार नाही, स्पष्टीकरण-१ मध्ये अशी तरतूद करण्यात आली आहे की या उपकलमाच्या उद्देशाने जानेवारी १९७१ च्या चोविसाव्या दिवसानंतर केलेल्या जमिनीच्या अभिव्यक्ती हस्तांतरणात इतर गोष्टींसह समाविष्ट आहे.

एखाद्या व्यक्तीच्या बाजूने इतर कोणत्याही दस्तऐवजाने किंवा साधनात किंवा अन्य कोणत्याही मार्गाने केलेला प्रवेश, पावती, त्याग किंवा जाहीरनामा हा उपकलम (६) च्या हेतूने केलेला हस्तांतरण समजला जाईल.

मान्य आहे की, १० फेब्रुवारी १९७८ रोजी विहित तारखेनंतर इच्छापत्राची अंमलबजावणी करण्यात आली. इच्छापत्राद्वारे मालक गजराजी यांनी एक आराखडा तयार केला आणि तिचा १/४ हिस्सा तिच्या भावाच्या नातवाच्या नावे म्हणजे कृष्ण प्रताप सिंग च्या नावे केला. त्यामुळे कायद्याच्या उपकलम (६) च्या स्पष्टीकरण १ (ब) च्या अर्थाच्या अंतर्गत अन्य कोणत्याही "प्रकारे" ही रचना आहे

असे समजावे. अतिरिक्त जमीन निश्चित करण्याच्या हेतूने त्याकडे दुर्लक्ष केले जाईल. त्यामुळे उच्च न्यायालय आणि अपिलीय प्राधिकरणाने ही जमीन वगळण्याचे निर्देश देणे योग्य नव्हते.

त्यानुसार अपील मंजूर केले जाते. खर्च नाही.

जी. एन.

अपील मंजूर.

अस्वीकरण

या न्यायनिर्णयाच्या मराठी भाषेतील या अनुवादाचा वापर हा पक्षकारास त्याच्या / तिच्या मातृभाषेमध्ये त्याचा अर्थ समजून घेण्यापुरताच मर्यादित राहील आणि त्याचा इतर कोणत्याही कारणाकरता वापर करता येणार नाही तसेच इंग्रजी भाषेतील न्यायनिर्णय हाच सर्व व्यावहारिक आणि कार्यालयीन वापराकरिता विश्वसनीय असेल आणि तोच त्यातील आदेशाच्या निष्पादन आणि अंमलबजावणी करता वैध मानला जाईल.
